

Esteettömästi käsiksi kirjastoaineistoon

Rehtorin nimittämässä Helsingin yliopiston esteettömyyshankkeessa 2005-2006 kartoitetaan opiskelu- ja työskentelyolosuhteita ja laaditaan ehdotuksia esteettömyyden edistämiseksi. Edustan hankkeessa yliopiston tasa-arvotoimikuntaa, ja kirjastolaisena haluan edistää tätä tärkeää asiaa erityisesti kirjastopalvelujen osalta.

Aloitin urakkani tutkimalla Kansalliskirjaston ja yliopiston kirjastojen verkkosivuilta, millaisia vammaisille kirjaston käyttäjille suunnattuja ohjeita on olemassa. Osa kirjastoista kertoo jo nyt ilahduttavasti sivuillaan esteettömistä pääsyreiteistä ja muista palveluista. Kaikissa tapauksissa näiden tietojen löytäminen ei kuitenkaan ollut helppoa. Toivottavasti nekin isot kirjastot, joiden sivuilta ei toistaiseksi löydy minkäänlaisia esteettömyyteen liittyviä tietoja, lisäävät ne sivuilleen. Mallina sopii käyttää vaikkapa Viikin tiedekirjaston uutta esteettömyyssivua. Tavoitteena on, että jokaisen kirjaston sivuilta löytyisi esteettömyystietoja.

Huomasin selvitystyöni kuluessa mielenkiintoisen paradoksin. Ne kirjastot, joiden uusia tiloja rakennettaessa esteettömyysnäkökohdat on parhaiten otettu huomioon, edustavat usein sellaisia aloja (luonnontieteet, biotieteet ym.) joilla aineistopalvelut ovat joka tapauksessa voimakkaasti kehittymässä yhä digitaalisempaan suuntaan. Sen sijaan niissä kirjastoissa joissa painetut aineistot ovat parhaiten voimissaan, tilat ovat sokkeloisimmillaan ja usein hajallaan vanhoissa, suojelluissa rakennuksissa.

Näkövammaiset tiedon tarvitsijat saavat lakisääteisesti palveluita näkövammaisten [Celia-kirjastosta](#). Siellä korkeakouluopiskelijoiden pakolliset kurssikirjat muokataan ääni- tai pistekirjoiksi. Tämä on hidas prosessi, ja aineistoa saattaa joutua odottamaan useita viikkoja. Aina aineistoa ei ehkä voida toimittaa - kun kyseessä on harvinaisempi kieli, osaavaa tekijää ei ehkä löydy lainkaan. Mikäli teksti sisältää hankalia matemaattisia symboleja, ne yleensä luetaan näkövammaisia äänimuotoon, vaikka merkit olisikin periaatteessa määritelty [Brailleen pistekirjoitusjärjestelmässä](#). Elektronisesta aineistosta vastaavat määrittelyt puuttuvat toistaiseksi kokonaan. Symboliviidakon lisäksi ongelmia tuottavat pdf-muoto, palstataitto yms.

Nelli-portaalin kautta löytyvät elektroniset aineistot eivät Celia-kirjastolta saamani tiedon mukaan kuulu heidän palveluittensa piiriin, vaan me korkeakoulukirjastot olemme vastuussa niiden esteettömyydestä. Käytännössä asia kuuluneen Kansalliskirjaston tehtäväkuvaan, sillä se vastaa kirjastoalan teknisistä standardeista. Ikävä kyllä kaikilla järjestelmätoimittajilla on jonkinasteisia ongelmia esteettömyysasioiden kanssa. Nelli-portaalin toimittaja on kuulemma ehdottanut Kansalliskirjastolle yhteistyötä käyttöliittymän kehittämiseksi nimenomaan esteettömyyskannalta.

Esteettömyys ei rajoitu vain tiloihin ja laitteisiin, vaan kyse on myös asiakaspalvelusta. Onko kirjastoilla riittävästi valmiuksia palvella eri tavoin vammaisia asiakkaita? Entä riittävätkö resurssit työpaineen ja kiireen keskellä? Esteettömyystyöryhmän kokouksessa vammainen kirjaston käyttäjä kuvaili, miten hänen oli tuotava oma avustaja mukaan kirjastokäynnille, koska henkilökunta ei ehtinyt palvella häntä. Kyse oli vain muutaman sivun etsimisestä eri lähteistä.

Vaikka kirjastoista ei varmasti saada esteettömiä käden käänteessä, paljon voidaan tehdä lisäämällä opastusta ja ottamalla esteettömyysnäkökohdat mukaan toiminnan suunnitteluun. Kerään jatkuvasti tietoa esteettömyyshanketta varten kirjastojen esteettömyysasioihin liittyen, joten olkaa yhteydessä!

- [Katsaus esteettömyystilanteeseen](#)

*Eva Isaksson
Kirjastonhoitaja
Observatorion kirjasto
Eva.Isaksson at Helsinki.fi*